

उत्तराखण्ड विद्यालयी शिक्षा परिषद, रायगढ़ (नै-सीताल)

अ

केंद्र संख्या की मूहर

डी कोड संख्या (परिषद् कार्यालय द्वारा भरा जायेगा)

डी कोड संख्या

सॉट-केंद्र के नाम की मूहर उत्तरपुरितका के किसी भी भाग पर न लगाए।

नोट-परीक्षार्थी उत्तरपुरितका के किसी भी भाग में अपना नाम व केंद्र का नाम न लिखें।

परीक्षार्थी द्वारा भरा जायेगा-

परीक्षार्थी का अनुक्रमांक (अंकों में)

विषय **संस्कृत**

कक्ष निरीक्षक द्वारा भरा जाय-

केंद्र संख्या

2727077

परीक्षा कक्ष संख्या-

03 दिनांक **24/03/18**

परीक्षा कक्ष संख्या

प्रश्नपत्र पर लिखित संकेत

228 (HXG)

(अंक) का अर्थ परिशिष्ट की कड़ी में द्वारा दिए गए परीक्षा केंद्र की मूहर है।

कक्ष निरीक्षक का नाम

कक्ष निरीक्षक का पुरा नाम

हाईस्कूल परीक्षा, उत्तराखण्ड

अ (10 पन्ने)

(परीक्षक, विभिन्न तालिका में प्रत्येक प्रश्न तथा उसके चरणों के प्राप्तांकों का विवरण यथास्थान परें।)

'डी' कोड संख्या (परिषद् कार्यालय द्वारा भरा जायेगा)

'डी' कोड संख्या-

'ब' उत्तर-पुरितकाओं की संख्या

हस्ताक्षर कक्ष निरीक्षक

(कक्ष निरीक्षक द्वारा भरा जाये)

ब1	ब2	ब3	ब4

विषय **संस्कृत**

प्रश्नपत्र पर लिखित संकेत

228 (HXG)

परीक्षा का दिन **शनिवार**

परीक्षा की तिथि **24/3/18**

हस्ताक्षर कक्ष निरीक्षक

प्रमाणित किया जाता है कि मैंने इस उत्तर-पुरितका का मूल्यांकन समुचित प्रश्नपत्र संकेतक तथा मूल्यांकन निर्देशों के अनुसार किया है। प्राप्तांकों का मूल पृष्ठ पर आसरेण कर प्राप्तांकों एवं प्राप्तांकों के योग का गिनत कर लिया गया है। एगार्ड ब्लैंक में प्राप्तांकों की खकना कर उनका मूल गिनत कर लिया गया है। किसी भी प्रकार की त्रुटि के लिए मैं उत्तरदायी नहीं हूँ।

एवं संख्या

1. अंकेक्षक के हस्ताक्षर एवं संख्या-

2. अंकेक्षक के हस्ताक्षर एवं संख्या

सन्निरीक्षा क्र-

सन्निरीक्षा पूर्व अंक-

सन्निरीक्षा परन्तत् अंक-

हुटि का प्रकार-

दिनांक-

हस्ताक्षर निरीक्षक-

खण्ड - 'क'

प्रश्न 1. उत्तर- संस्कृतभाषा संस्कृतप्रिता।

क- (i) संस्कृतिः।

(ii) जीवनस्य।

ख- (i) जीवनस्य सर्वेषु संस्कारेषु संस्कृतस्य प्रयोगः भवति।

ग- (i) 'सर्वभाषासु' - सप्तमी विभक्ति।

(ii) 'निश्चयः' विलोम पदम् - 'संशयः'।

प्रश्न 2. उत्तर- जीवने कर्तव्यः।

क- (i) विवेकम्।

(ii) त्यागेन।

ख- (i) 'कोऽपि मम् धनम् हरिष्यति' इति चिन्ता प्रतिक्षणं वर्धते।

(ii) जीवने धनस्य अत्यधिकं महत्त्वम् अस्ति।

ग- (i) 'कुर्याम' इति क्रिया पदस्य कर्ताः 'वयम्' अस्ति।

(ii) 'अधिकाधिकम्' 'धनं' अस्य पदस्य विशेषणं अस्ति।

घ. उत्तर- अस्य गद्यांशस्य उपयुक्तं शीर्षकम् " धनस्य महिमा " अस्ति ।

खण्ड - 'ख'

प्रश्न 3. उत्तर- सेवायाम्,
प्रधानाचार्य महाभागः
इण्टर कॉलेज गोरंगदेशः
महोदयः,
विनम्र निवेदनमस्ति यत् विगतरात्रितः
अहं सहसा ज्वरार्तः अस्मि । विद्यालयम्
उपस्थानुम् असमर्थः अस्मि । अतः सप्तादश-
तारिकायाः अवकाशं स्वीकृत्य अनुगृह्णातु भवान् ।

भवता शिष्यः
अविवेकः
दशम कक्षीयः

प्रश्न 4. उत्तर- लता - सुरवदा! संस्कृतम् पठामः । संस्कृतस्य
किम् महत्त्वम् ?
सुरवदा - लते ! अस्माकम् संस्कृति संस्कृतमिता
लता - आमः संस्कृतेन स्व वयम् अस्माकं
संस्कृति जानीमः ।
सुरवदा - अपि च ! संस्कृत भाषा मधुरतमा
सरला च अस्ति ।
लता - संस्कृत भाषायां बहवः मधुराः सूक्तयः
सन्ति ।

प्रश्न 5. उत्तर:

अनुशासनम्

1. दात्र वर्गस्य जीवने 'अनुशासनम्' विशेष महत्वं भवति।
2. इदं दुःखं पूर्णं अस्ति यत् अनेके जनाः अनुशासनस्य पालनं न कुर्वन्ति।
3. अहम् अपि आज्ञापालनम् करोमि।
4. अनुशासनस्य आवश्यकताः अतीव महन्ति महती सर्वस्मिन् वर्तते।
5. मानव जीवने तु अस्य सार्थकं उपयोगं भवति।

खण्ड 'ग'

प्रश्न 6. उत्तर:

क. भारतेन्दुः एकः कविः आसीत्।

ख. महर्षिः वाल्मीकिः आदिकविः मन्यते।

ग. भाग्य + उदयः कदा भवति।

प्रश्न 7. उत्तर:

क. राजा शक्तिम् अनातिक्रम्य दानं ददाति।

ख. नीलम् कण्ठम् यस्य सः हिमालये वसति।

ग. बालकः अष्टानां अध्ययानां समाहारः स्मरति।

घ. राजपुरुषः तत्र तिष्ठति।

प्रश्न 8. उत्तर:

क. गायिका गीतम् गायति।

ख. गच्छन्(गमन्)जलं न पिबेत् ।

ग. पर्यावरणस्य महत्वम् सर्वे जानन्ति ।

घ. दानस्य अपराधः क्षन्तव्यः ।

ङ. मथुरा नगरी दर्शनीय अस्ति ।

प्रश्न 9. उत्तर. क. कुम्भं करोति इति कुम्भकारः ।

ख. अहम् कदा अगच्छम्? इति न जानामि ?

ग. यावत् अहम् लिखामि तावत् त्वं पठ ।

घ. असत्यम् मा वद ।

ङ. त्वया कुतः आयातः ?

प्रश्न 10. उत्तर. क. तेन ग्रामं गम्यते ।

ख. सः पाठम् पठति ।

ग. मया हस्यते ।

प्रश्न 11. उत्तर. क. अजयः प्रातः सार्धं पञ्चवादेन (5:30) उत्तिष्ठति ।

ख. सः प्रातः षड् वादेन (6:00) व्यायामं करोति ।

ग. सः अष्टवादेन (8:00) विद्यालयं गच्छति ।

ङ. सः सार्धं त्रिवादेन (3:30) सहम् आगच्छति ।

प्रश्न 12. उत्तर. क. मम् विद्यालये त्रयं विंशतिः (23) अध्यापकाः सन्ति ।

ख. अस्माकम् विद्यालयस्य परीक्षापरिणामः

द्वि नवतिः (92) प्रतिशतम् अस्ति ।

प्रश्न 13. उत्तर. क. गौ दुग्धं ददाति ।

ख. सः दानः अस्ति ।

ग. सः बालकः भोजनं खादति ।

घ. अलम् विवादम् ।

खण्ड - 'घ'

प्रश्न 14. उत्तर. अध

गतः ।

क. उत्तर (i) सेवा ।

ख. (i) अयमेव श्रेष्ठः समयः यत्र मानवः परोपकारे
कस्मिन्नपि कर्मणि वा व्यापृतः ।

(ii) समक्षं वर्तमानः पुरुष एव श्रेष्ठः कस्यापि
सहायतां कामयमानः ।

ग. (i) 'कर्मणि' - सप्तमी विभाक्तिः ।

(ii) 'आगत' विलोम पदं - गतः ।

प्रश्न 15. उत्तर. अमन्त्रमक्षरं

दुर्लभः ॥

क. (i) अमन्त्रम् ।

स्व. (i) मूलम् अनौषधम् नास्ति ।

(ii) अयोग्यः पुरुषः नास्ति तत्र योजकः दुर्लभः ।

ग. (i) 'न अनौषधम्' — "अनौषधम् ।"

(ii) 'योजकः' इत्यस्य पदस्य क्रिया पद 'पुरुषः' अस्ति ।
अस्ति

प्रश्न 16. उत्तर चन्दनदासः

तत्प्रतिकारः ।

क. (i) चन्दनदासस्य ।

स्व. (i) अमात्यराक्षसस्य विषये पूर्वम् 'अहृतम्' इदानीम् 'आसीत्' इति परस्पर विरुद्धे वचने ।

(ii) चाणक्यः कथयति — "कथं न जायते नाम? भ्रो भ्रोष्ठित् । शिरसि भयम्, अतिदूरं तत्प्रतिकारः ।"

ग. (i) 'अधेदानी' क्व गतः? अत्र क्रियापदं 'गतः' अस्ति ।

(ii) 'ऋत्नम्' विलोम पदम् = अहृतम् ।

प्रश्न 17. उत्तर क स्केन

वासिना ॥

भावार्थः— स्केन राजहंसेन सरोवरस्य यादृशी शोभा भवति । तादृशी सरोवरं परितः तटे निवसता बकसहस्रेण न भवति ।

स्व. संपत्तौ

तथा ॥

भावावर्थः - महापुरुषाः सुखे दुःखे च सन्तुलितमानाः भवन्ति । यथा सविता । सूर्य प्रभाते सायं काले च स्वतः वर्णः भवति ।

प्रश्न 18. उत्तर - कः क्रोधो शरीरम् ॥

अन्वय - नराणां देह विनाशाय प्रथमः शत्रुः देहस्थितः क्रोधः । यथा काष्ठम् स्थितः वह्निः काष्ठम् एव दहते (तथैव शरीरस्थ क्रोधः) शरीरम् दहते ।

स्वः विचित्रे स्वरः ॥

अन्वय - विचित्रे खलु संसारे किञ्चित् निश्चयं नास्ति । अश्वः चैतं यावन् वीरः (तर्हि) भारस्य वहने अश्वः (नीरः) आस्ति । स्वरः श्रेष्ठः ।

प्रश्न 19. उत्तर - कः कम् प्रष्टुम् सः प्रस्थितः ?

स्वः करुणापरौ गृही करुमै आप्रयं प्रायच्छत ?

गः कस्यः पादध्वनिना अतिथिः प्रबुद्धः ?

घः न्यायाधीशः कः आसीत् ?

प्रश्न 20. उत्तर - घटना क्रमेण -

(i) आस्ति देउलारव्यो ग्रामः ।

(ii) तत्र राजसिंह नाम राजपुत्रः वसति स्म ।

(iii) एकदा केनापि आवश्यक कार्येण तस्य भार्या

- बुद्धिमती पुत्रद्वयोपेता पितुर्गृहं प्रति चलिता ।
 (iv) मार्गं गहनं कान्ते सा रक्तं व्याघ्रं ददर्श ।
 (v) सा व्याघ्रमागच्छन्तं दृष्ट्वा धाष्ट्यात् पुत्रीं चपेट्या
 प्रहृत्य जगाद - ।
 (vi) " कथमेकैकशा व्याघ्रं भक्षणाय कलहं कुरुथः ?
 (vii) अयमेकस्ता वद्विभज्य भुज्यताम् ।
 (viii) पश्चात् अन्यो द्वितीयः कार्श्चिल्लक्ष्यते ।"

प्रश्न 21. उत्तर (क) जलं - अहम् जलं पिबामि ।

(ख) सूर्यः - सूर्यः प्रातः अस्तमेति च रक्तः भवति ।

(ग) व्यायामः - सदा व्यायामः करणीयः ।